

УДК 664

ЛОЗОВСЬКА Наталія Миколаївна

**РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯ ЯК ОДИН З ОСНОВНИХ НАПРЯМІВ,
ЩО СПРИЯЄ ПІДВИЩЕННЮ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВА**

Проведений аналіз підходів до визначення терміна «ресурсозбереження», здійснено аналіз динаміки впровадження нових технологічних процесів на промислових підприємствах України та Вінниччини за період 2000 - 2011рр., охарактеризовано поняття «ресурсоемність» виробництва.

Ключові слова: *ресурсоемність, ресурсозбереження, ресурсозберігаючі технології.*

There was conducted analysis approaches of detination term «resourcereservation», was done analysis of dynamic introduction new technology processes on Ukrainian and Vinnitsya industrial enterprises during the period from 2000 - 2011, was explained concept «resourcereceptiviti» manufacture.

Keywords: *resourcereceptiviti, resourcereservation, technology of resource reservation.*

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. Підприємства різних галузей є основними суб'єктами, від результатів діяльності яких залежить рівень екологічної безпеки та майбутнє населення планети. Ступінь впливу на навколишнє середовище при цьому залежить від вибору технології виробництва, ресурсоемності продукції, видів продукції, що випускається і послуг, що надаються. Таким чином, екологічна проблематика впливає на всі сторони діяльності підприємства, здійснюючи вплив на внутрішні механізми прийняття управлінських рішень і на взаємостосунки з партнерами по бізнесу, органами екологічного контролю, фінансовими організаціями, місцевим населенням.

Очевидно, що успішне ведення бізнесу залежить від ступеня врахування екологічних аспектів діяльності та пов'язаних з ними можливостей і ризиків. Зниження впливу промислового виробництва на навколишнє середовище може бути досягнуто мінімізацією викидів, раціональним використанням сировини та енергії і впровадженням ресурсозберігаючих технологій [3, с. 15].

Проблеми ресурсозбереження для підприємств в Україні нині є дуже гострими на потребують термінового вирішення, так як ціни на електроенергію, сировину і матеріали ростуть швидкими темпами, що при існуючих технологіях їх використання часто підприємства мусять працювати збитково. Якщо найближчим часом не відшукувати шляхи радикального зниження об'ємів споживання матеріальних ресурсів а відповідно і

Форми організації бізнесу, менеджменту і виробництва

зменшення питомих витрат на одиницю продукції, то швидко підприємство стане збитковим, так як собівартість продукції перевищить дохід підприємства. Тому саме тепер надзвичайно актуальним став пошук резервів на зниження витрат на виготовлення продукції.

Аналіз досліджень і публікацій. Методи досліджень – застосовано методи системного аналізу та аналітичний метод.

Однією з основних умов підвищення ефективності діяльності підприємств в сучасних умовах господарювання є ресурсозбереження, що дає змогу суб'єктам господарювання застосовувати досягнення науково-технічного прогресу для отримання конкурентних переваг та збереження навколишнього середовища.

З приводу підходів до трактування терміна «ресурсозбереження» серед науковців існує певне розгалуження суджень. Не дивлячись на створений вченими значний науковий вклад в дане питання, все ж таки ресурсозбереження залишається проблемним видом діяльності і галуззю знань. До тепер не вирішеним залишається понятійний апарат. Багато авторів по-різному трактують поняття «ресурсозбереження». Проаналізувавши дані визначення можна помітити, що існує два основних підходи до трактування терміна «ресурсозбереження»:

- перший трактує «ресурсозбереження» як тенденцію до дбайливого та заощадливого відношення до природних ресурсів;
- інший підхід до трактування тлумачить ресурсозбереження як процес економного використання будь-яких видів ресурсів, не тільки природних.

Виклад основного матеріалу дослідження із обґрунтуванням одержаних результатів. Слід підкреслити, що на нашу думку, ресурсозбереження означатиме сукупність заходів для економного та ефективного використання всіх факторів виробництва.

Впровадження ресурсозберігаючих технологій на підприємствах є важливою характеристикою якості техніки і технології. Техніка буде ресурсозберігаючою, якщо вона потребує менше витрат ресурсів на виготовлення і експлуатацію. Ресурсозберігаючими технологіями є технології безвідходні або маловідходні.

Для аналізу динаміки впровадження нових технологічних процесів на промислових підприємствах Вінниччини розглянемо таблицю 1.

З даної таблиці можна помітити, що кількість підприємств, що впроваджували нові технологічні процеси на Вінниччині після 2008р. має тенденцію до зменшення.

Таблиця 1. Кількість підприємств, що впроваджували нові технологічні процеси на Вінниччині [7, с.360-361].

	2000 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.
Кількість підприємств, що впроваджували нові технологічні процеси	19	34	25	22	15
у тому числі маловідходні, ресурсозберігаючі та безвідходні	12	17	14	10	2

Порівнюючи 2011р. та 2008р. зменшення склало 19 одиниць, що у відсотковому вираженні становить (-55,88%), порівнюючи 2011р. та 2009р. зменшення склало 10 підприємств, що у відсотковому вираженні становить (-

Форми організації бізнесу, менеджменту і виробництва

40%), здійснюючи аналогічні порівняння з 2010р. зменшення склало 8 підприємств, що у відсотковому вираженні становить (-80%). Аналізуюючи кількість підприємств, що впроваджували маловідходні, ресурсозберігаючі та безвідходні технологічні процеси то легко помітити (рис. 1), що їхня кількість теж відповідно зменшується після 2008р.і в 2011р. становить лише 2 одиниці, що є негативною тенденцією і свідчить про те, що менеджери підприємств даного регіону мало приділяють уваги ресурсозберігаючим технологіям, екологічним аспектам діяльності та пов'язаних з ними можливостей і ризиків. На нашу думку, даний підхід є неефективним, адже ціни на ресурси зростають швидкими темпами і підприємцям необхідно відшукувати методи і можливості зниження витрат ресурсів на одиницю виготовленої продукції, в протилежному випадку підприємство незабаром працюватиме збитково.

Одним з головних способів зниження витрат ресурсів на підприємстві має бути пошук резервів економії енергетичних та матеріальних ресурсів, в зв'язку з цим питання ресурсозбереження має бути ключовим елементом процесі управління підприємством.

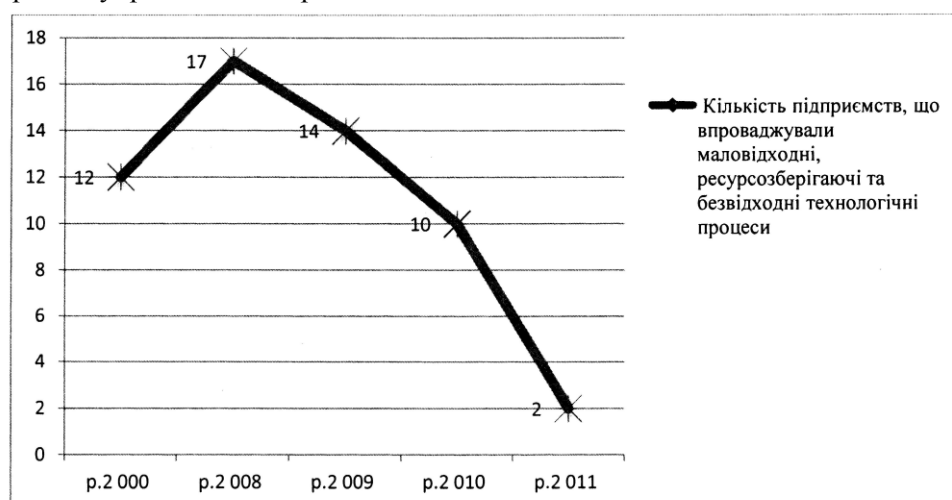

Рис. 1 – Кількість промислових підприємств, що впроваджували маловідходні, ресурсозберігаючі та безвідходні технології у Вінницькій області 2000 – 2011 рр.

Для аналізу динаміки впровадження нових технологічних процесів на промислових підприємствах України за період від 2000 до 2010р. розглянемо таблицю 2.

Таблиця 2. Кількість промислових підприємств, що впроваджували інновації в Україні [5, с. 216], [6, с.206].

	2000р.	2005р.	2009р.	2010р.	2011р.
1	2	3	4	5	6
Кількість підприємств, що впроваджували нові або вдосконаленні методи обробки або виробництва продукції	416	402	452	522	602

Форми організації бізнесу, менеджменту і виробництва

Продовження таблиці 2.

1	2	3	4	5	6
З них маловідходні ресурсозберігаючі та безвідходні	172	208	215	203	240

Аналізуючи таблицю можна помітити, що у 2011р. кількість підприємств, що впроваджували нові або вдосконалені методи обробки або виробництва продукції становила 602 одиниці, що на 186 одиниць більше за 2000р., що у відносному вираженні становить 44,71 %, порівнюючи 2011р. та 2005р. кількість даних підприємств збільшилась на 200 одиниць, що у відсотковому вираженні становить 49,75 %, порівнюючи 2011р. та 2010р. також відбулося збільшення кількості даних підприємств на 150 одиниць, що у відсотковому вираженні становить 33,19 %. Відслідковуючи дану тенденцію можна помітити, що з кожним роком в Україні збільшується кількість підприємств, що впроваджували нові або вдосконалені методи обробки або виробництва продукції, що свідчить про впровадження інноваційних процесів на підприємствах, адже такі капіталовкладення дозволяють більшості підприємствам зміцнити власні конкурентні переваги, підвищити рівень розвитку, а також ефективність виробництва. Якщо проаналізувати кількість підприємств, що впроваджували маловідходні ресурсозберігаючі та безвідходні технології то їх кількість у 2011 р. становила 240 одиниць (рис. 2.), що на 37 одиниць більше від 2010р. та на 25 одиниць більше від 2009 р., та на 68 одиниць більше від 2000р., тобто кількість підприємств, що впроваджують ресурсозберігаючі технології з кожним роком збільшується, що свідчить про екологічно спрямоване управління на цих підприємствах. Виходячи з вище сказаного можна стверджувати, що процес розробки та реалізації програм ресурсозбереження, має стати головною стратегією розвитку всіх підприємств, адже даний процес повинен бути важливим напрямком технічного розвитку підприємств та важливим етапом переходу української економіки на ресурсозберігаючий шлях розвитку.

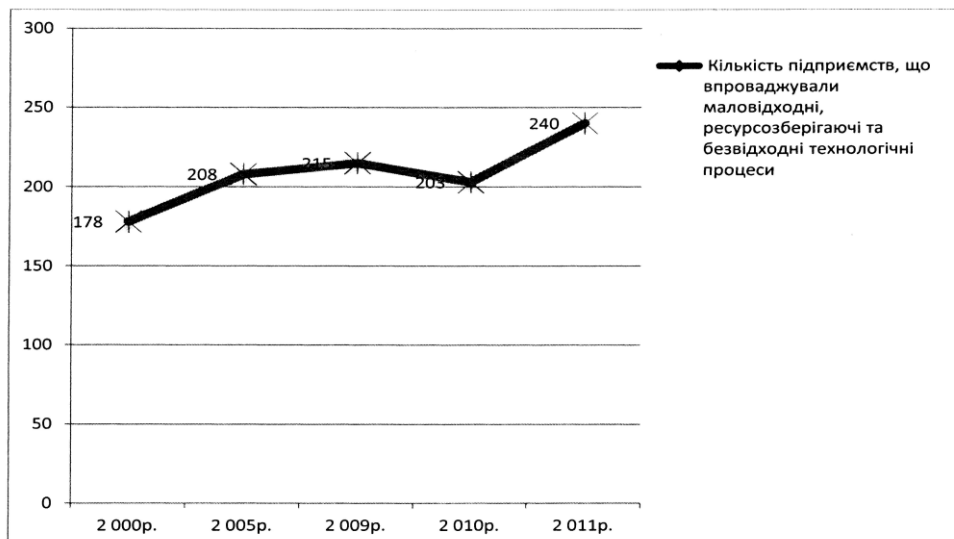

Рис. 2 - Кількість підприємств України, що впроваджували маловідходні ресурсозберігаючі та безвідходні технологічні процеси у 2000-2011 рр.

Форми організації бізнесу, менеджменту і виробництва

Ресурсозбереження відображає зменшення ресурсоемності виробництва або збільшення виходу кінцевої продукції при зменшенні необхідних для її випуску ресурсів [4, с.338].

На думку Баруна М.В.[1] ресурсоемність є узагальнюючим показником, що характеризує ступінь використання ресурсів на підприємстві. Даний показник відображає співвідношення результатів діяльності з витратами підприємства, що були витрачені для одержання максимального доходу.

В роботі [1] наведено формулу для розрахунку даного показника:

$$P = \frac{ПС + ІОВ + ФВ + ВК + ІВ}{ЧД + ІОД + ДК + ІФД + ІД + НД}, \quad (1.1)$$

де Р- ресурсоемність підприємства,

ПС - повна собівартість реалізованої продукції,

ІОВ - інші операційні витрати,

ФВ - фінансові витрати,

ІВ - інші витрати,

ЧД - чистий дохід від реалізації (товарів, робіт, послуг),

ІОД - інші операційні доходи,

ДК - дохід від участі в капіталі,

ІФД - інші фінансові доходи,

ІД - інші доходи,

НД - надзвичайні доходи .

Найбільш перспективними, є впровадження ресурсозберігаючих технологій, які надавали б можливість :

- мінімізувати шкідливі викиди від промислової діяльності;
- знизити енергетичні витрати;
- розпочати утилізацію накопичених відходів;
- економічно обґрунтувати можливість отримання прибутку [6,196].

Основними завданнями ресурсозбереження на підприємстві мають бути такі:

- якісні зміни в динаміці виробничих ресурсів;
- зміна співвідношення у темпах зростання кінцевого продукту витрат уречевленої та упредметненої праці;
- зростання ресурсозберігаючого ефекту від застосування нової техніки та технології;
- трансформація витрат на природоохоронну діяльність у важливий вектор економічного зростання;
- активна заміна первинних матеріалів та ресурсів вторинними;
- досягнення за рядом видів ресурсів негативної прирістної ресурсоемності.[2,151]

Висновки та перспективи подальших наукових досліджень.

Ресурсозбереження, на нашу думку, означатиме сукупність заходів для економічного та ефективного використання всіх факторів виробництва. Проведений аналіз показав, що дуже мала кількість підприємств у Вінницькій області впроваджують ресурсозберігаючі технології, що свідчить про те, що підприємці даного регіону даним питанням приділяють дуже мало уваги, тому зважаючи на сьогоднішню ситуацію першочерговим завданням на підприємствах має бути впровадження ресурсозберігаючих технологій, тому

Форми організації бізнесу, менеджменту і виробництва

що це сприятиме раціональному використанню всіх ресурсів та підвищенню ефективності діяльності підприємства.

Список використаних джерел та літератури:

1. Барун М.В. Ресурсоемність виробництва як узагальнюючий показник ефективності використання ресурсів підприємства // Комунальное хозяйство городов: науч. – техн. сб. – К.: Техніка, 2009. – Вып.89. – е. 160 – 163. - (Серия «Экономические науки»).
2. Данилишин Б.М., Хвесик М.А., Голян В.А. Економіка природокористування: Підручник. – К.: Кондор, 2010. – 465с.
3. Кормина Л.А., Бельдеева Л.Н. Экологический менеджмент и аудит: /Алт.гос.техн.ун-тим. И.И. Ползунова. – Барнаул: Изд-во «Азбука», 2008. – 127с.
4. Масліченко О.М. Ресурсозбереження як фактор підвищення ефективності діяльності підприємства /О.М. Масліченко // Формування ринкової економіки [Електронний ресурс]: зб. наук, праць. – Спец. вип.: у 2 ч. Економіка підприємства: Теорія і практика / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київський нац. екон. ун-т ім. В.Гетьмана»: відп. ред. А.Ф. Павленко. – К.: КНЕУ,2010. – Ч. 1 С337 – 345.uk
5. Наукова та інноваційна діяльність в Україні Стат. зб./підгот. І.В.Калачова та ін. – К.: Держстат України, 2011. – 282с.
6. Наукова та інноваційна діяльність в Україні Стат. зб./підгот. І.В.Калачова та ін. – К.: Держстат України, 2012. – 305с.
7. Письменна О.Б. Ресурсозбереження в контексті сталого розвитку уранодобувного регіону // Актуальні проблеми економіки: Науковий економічний журнал. – 2012. №1с. 193 – 199.
8. Статистичний щорічник Вінниччини за 2011 рік: Державний комітет статистики України, Головне управління статистики у Вінницькій області. – Вінниця: ГУС, 2011р.
9. Статистичний щорічник України за 2010 рік [За ред. О.Г.Осауленка]. – К.: Державний комітет статистики України, 2011. – 783с.